

Savivaldybių žinios

Nr. 7 (897) 2021 m. liepos 17 d. Išeina šeštadieniais

LIETUVOS SAVIVALDYBĖS 2021

ŽEMAITIJOS REGIONAS:

įdomūs esame
ne panašumais, o skirtumais,
2-12 p. kurie atspindi krašto tapatumą

Telšių regiono savivaldybių merai (iš kairės) Mažeikių rajono meras Vidmantas Macevičius, Rietavo savivaldybės meras Antanas Černeckis, Plungės rajono meras Audrius Klišonis ir Telšių rajono meras Kęstutis Gusarovas: „Esame kartu“.

BENDRADARBIAVIMO SUTARTIS, VEIKIANTI 700 METŲ

24-25 p.

SAVIVALDYBIŲ IŠKILIAUSIEJI IR NEEILINIAI DARBAI

26-27 p.

APIE ŽEMAIČIŲ IDENTITETO ŽENKLUS

30-31 p.

Rietavo bendruomenės sueiga prie skulptūros iškiliai Oginskių giminei atminti.

Antanas ČERNECKIS

*Rietavo savivaldybės meras
Telšių regioninės plėtros tarybos pirmininkas*

RIETAVO SAVIVALDYBĖ

PASIRENGIMO DARBAMS LAIKOTARPIS

„Naujai suformuotai Telšių regiono plėtros tarybai, kolegijai ir administracijai dar tik darbų pradžia. Patvirtinus reikalingus steigimo ir darbuotojų atrankos dokumentus ir suformavus administraciją, prasideda kitas etapas – regioninio plano, kuriame atspindės viso regiono perspektyvos, rengimas. Reikia numatyti ne tik mūsų regiono vystymosi galimybes, bet ir bendradarbiavimą su gretimais regionais, labiau orientuotis į bendrų projektų įgyvendinimą tiek tarp savivaldybių, tiek tarp atskirų regionų. Šiame laikotarpyje deklaruojama, kad regioninės tarybos turės didesnės įtakos priimant sprendimus vietoje“, – pasiteiravus, ar regiono plėtros tarybos nariai spėjo pajusti veiklos skirtumus, tarybai tapus savarankiška, mintimis dalijasi Telšių regiono plėtros tarybos pirmininkas Antanas Černeckis.

Tad šiuo metu, kaip teigia pirmininkas, gilinamasi į ES naujojo finansavimo periodo galimybes, ieškoma kelių, kaip spręsti viešojo transporto, atliekų tvarkymo, vandens tiekimo, turizmo, kultūrinio bendradarbiavimo ir kitas problemas. „Dar yra nežinomybės, kurioms sritims ir kokioms veikloms, kokiomis sąlygomis sulauksime paramos, kiek galėsime skolintis. Didžiausias rūpestis yra darbo vietų steigimas ir išlaikymas, verslo skatinimas ir specialistų pritraukimas į regioną, – sako Antanas Černeckis, o pasiteiravus, kokios problemos turėtų būti

sprendžiamos regiono mastu, tęsia. – Šiais laikais nieko nėra uždaro, todėl kad ir kurioje srityje bežiūrėsime, visur išeiname plačiau už savivaldybės ribų – tiek viešojo transporto, kelių priežiūros, švietimo, kultūros, sporto, socialinių problemų sprendimas, turizmo, sveikatos apsaugos ar kurioje kitoje srityje. Žinoma, dauguma problemų sprendžiama vietoje, bet turime daug pavyzdžių, kaip galime spręsti problemas bendradarbiaudami. Regiono mastu bendri sprendimai priimti tvarkant regiono atliekas, įgyvendinti gražūs turizmo ir kultūrinio bendradarbiavimo projektai.“

Regiono plėtros tarybos veiklos sėkmė, pirmininko teigimu, priklausys nuo to, kiek tarybos turės savarankiškumo. „Jeigu ir toliau reikės vykdyti nurodymus kokiai sričiai, kiek ir kuriam numatytam aukštesnės institucijos tikslui įgyvendinti reikės naudoti ir kaip naudoti ES, paskolos lėšas, jeigu bus nurodyti uždaviniai pagal skiriamą finansavimą, apie kokį savarankiškumą kalbame“, – svarsto pašnekovas.

SKIRIAMASIS BRUOŽAS – ŽEMAITIŠKUMAS

„Kiekvienas kraštas ar regionas iš kitų išskiria kultūriniais ypatumais, tradicijomis, gamtovaizdžiu, paveldo ir turizmo objektais, inovacijomis. Šiandien vieni kitiems įdomūs esame ne panašumais, o skirtumais, kurie atspindi to krašto tapatumą, patrauklumą, originalumą. Vienas iš gražiausių ir labiausiai juntamų skir-

tybių – mūsų žemaičių tarmė (lyg žemaičių kokybės ženklas), charakterio, būdo bruožai ir legendos, kuriose yra daug tiesos, apie tvirtą, patikimą, užsispyrusį, netuščiažodžiaujantį žemaitį. Istorijoje žemaičiai tapatinami su drąsa, patikimumu, darbštumu, atsidavimu savo kraštui. Tokie mes ir šiandien – didžiuojamės savo tarme, ją puoselėjame ir stengiamės, kad ateinančios kartos nepamirštų jos, atspindinčios mūsų tapatumą, mūsų tarmės ir žemaitiško bendravimo grožį“, – apie žemaitiškumo įtaką kraštui kalba Antanas Černeckis.

Jo teigimu, vienos iš sričių, galinčių stiprinti ir populiarinti žemaitiškumą, per tai formuojant regiono patrauklumą – tai kultūriniai renginiai, tradicijų puoselėjimas ir naujų formavimas, kaimo turizmo plėtra ir gražus bendradarbiavimas tarp švietimo, kultūros, turizmo ir verslo įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, kurios turi galimybę populiarinti tarmę ir žemaitišką kultūrą. „Labai gražu, kai susitikimai, ekskursijos, etnokultūriniai renginiai vedami žemaičių tarme. Tai daro regioną patrauklų, išlaikantį savitumą. Šiandieninis požiūris į tarmę atgauna savo svarbą, organizuojami žemaitiškų skaitymų konkursai vai-

kams ir suaugusiems, atsiranda žemaitiški miestų ir miestelių pavadinimai, atgaivinami ir organizuojami Žemaitukų veislės žirgų konkurai ir ištvermės jojimai, atsiranda architektūros ir meno objektai, išaugę iš legendų apie žemaičius. Visa tai daro mus patraukliais atvykstantiems svečiams. Šis laikmetis buvo sunkus, tačiau jis turėjo ir privalumų, žmonės pradėjo keliauti po Lietuvą ir atrasti jos grožį, regionų įvairovę ir galimybę pažinti ir patirti. Visa tai gali suteikti galimybę atverti verslo ir turizmo nišas, kurti maršrutus, teminius kelius, žygio trasas, o tai skatina turizmo plėtrą, infrastruktūros kūrimą ir gerinimą. Žmonės stengiasi pristatyti savo verslus, veiklas, o jeigu prieskoniu tampa žemaičių tarmė, tradicijos, kultūra, tai sukuria pridėjamąją vertę. Džiugu, kad verslas, bendradarbiaudamas su kultūra, kuria patrauklų, šiek tiek mistišką Žemaitijos krašto įvaizdį, kuris visada laukia atvykstančių svečių, – mintimis apie žemaičių tarmės ir tradicijų svarbą dalijasi Telšių regiono plėtros tarybos pirmininkas Antanas Černeckis.

RIETAVO INDĖLIS: ISTORIJA, VERSLAS, TRADICIJOS

Pasak mero, Rietavas regionui yra svarbus savo praeitimi, kunigaikščiais Oginskiais, Lopačių šventvietė, kultūros paveldo objektais, inovacijomis, žmonėmis ir jų darbais. Rietave įsikūręs didžiausias Žemaitijoje turgus, į kurį suvažiuoja žmonių ne tik iš viso regiono, bet ir iš visos Lietuvos, Latvijos.

Rietavo savivaldybėje veikia uždarosios akcinės bendrovės „Plungės lagūna“, „Biovast Rietavas“, „Šiloporas“, „Reval baldai“, „Rietuva“, žemės ūkio bendrovė „Minija“. Čia yra įsikūrusių nemažai pervežimo įmonių. „Visos šios įmonės didina ne tik Rietavo, bet ir viso regiono žinomumą“, – teigia Rietavo savivaldybės meras, pažymėdamas, kad regiono žinomumui įtakos turi ir Rietavo istorija.

Kviesdamas pakeliauti po Rietavo savival-

dybę, meras pasiūlo ne tik aplankyti jau seniai žinomus objektus, bet ir užsukti į sparčiai besiplečiantį namų restoraną „Pasaulio pakraštį“, uogų ūkį „A'vietinė“, Giliogirio dvarą, kaimo turizmo sodybas, arbatinę. Meno galerijoje „Pilies malūnas“ šią vasarą duris atvers naujas kraštotyros muziejus. Rietavo miesto centre yra įsikūrusi itališko tipo picerija „Ballaro“, maitinimo ir paslaugų įmonių įvairovę papildė restoranėlis, nakvynės namai „Muskatas“, o į unikalius maršrutus po Žemaitiją kviečia naujai veiklą pradėję vykdyti turistinės programėlės kūrėjai „Žemaitijos keliais“. Gamtos gidė Lina Kerpauskaitė (Pagada Trips) organizuoja ekosistemų pažinimo, miško terapijos ekskursijas ir žygius po draustinį „Natura 2000“ ir kertes miško buveines.

Savivaldybės patrauklumą tiek vietos gyventojams, tiek svečiams didina įgyvendinti projektai. 2019–2020 m. sutvarkytos viešosios erdvės su prieigomis Rietavo miesto Laisvės gatvėje, įrengiant Žemės ūkio produktų turgelį, Rietavo mieste suformuotas Jūros upės kraštovaizdis, Aušros alėjoje įrengtas pėsčiųjų ir dviračių takas, įrengtos žaidimų aikštelės, sukurta poilsio ir rekreacijos infrastruktūra.

Meras pasidžiaugė, kad į savivaldybės gyvenimą aktyviai įsitraukia ir bendruomenės. „Rietavo savivaldybės gyventojai ir bendruomenės yra aktyvūs konkursų, akcijų ir projektų dalyviai. Dar šių metų pradžioje gyventojai dalyvavo Rietavo savivaldybės organizuotame idėjų miestui projekte-konkurse „Idėjos Rietavui“ pagal įgyvendinamą projektą „Dalyvaujamojo biudžeto

Pirmoji Lietuvoje elektros lemputė įžiebta Rietavo Šv. arkangelo Mykolo bažnyčios sietyne.

(PB) įgalinimas Baltijos jūros regione“ (EmpPaci – Empowering Participatory Budgeting (PB) in the Baltic Sea Region) ir pateikė unikalių, idomių idėjų, kurios susilaukė itin gausaus Rietavo savivaldybės gyventojų susidomėjimo, nes už pateiktas idėjas galėjo balsuoti internete skelbtame kvietime visi savivaldybės gyventojai. Bendruomenės taip pat yra aktyvios kasmet skelbiamo nevyriausybių organizacijų rėmimo fondo programos dalyvės, – bendruomenių nuopelnus vardija savivaldybės meras. – Rietavo savivaldybės interneto svetainėje www.rietavas.lt gyventojai gali tiesiogiai stebėti savivaldybės tarybos posėdžius, čia yra aktualios naujienos, pranešimai Rietavo savivaldybės gyventojams, bendruomenėms. Rietavo savivaldybės gyventojai noriai dalyvauja organizuojamuose kultūriniuose, sportiniuose, pažintiniuose maršrutuose, kuriuos organizuoja Rietavo savivaldybės organizacijos, įmonės.“

Rietavo savivaldybės inf.

Rietavas XIX a. pabaigoje tapo pažangių to meto technologijų diegimo pirmūnu Lietuvoje:

- 1846 m. L. Ivinskis išleido pirmąjį lietuvišką kalendorių.
- 1859 m. buvo įsteigta žemės ūkio mokykla – pirmoji tokio tipo mokykla Lietuvoje.
- 1872 m. atidaryta pirmoji profesionali muzikos mokykla.
- 1882 m. iš Rietavo Oginskių rūmų nutiesta pirmoji elektros linija į Plungę, Kretingą, Palangą.
- 1892 m. pradėjo veikti pirmoji elektrinė Lietuvoje.
- 1892 m. balandžio 17 d. per Velykas Rietavo dvare, parke ir bažnyčioje įžiebta pirmoji Lietuvoje elektros lemputė.

Savivaldybių žinios

„Savivaldybių žinios“
leidžiamas nuo 1996 m.

Markučių g. 15, LT-11347 Vilnius,
el. p. info@savzinios.lt, interneto svetainė www.savzinios.lt
Direktorė Lina Belevičienė, tel. 8685 39454,
redaktorius Romas Girklys, tel. 8685 39452,
Facebook savzinios leva Cataldo, cataldoieva@gmail.com

Spausdina AB „Spauda“,
Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius,
www.spauda.com
ISSN 1392–2467

Mūsų partneriai
STRUCTUM
Mano Kraštas

NEVARĖNAI – MAŽOJI KULTŪROS SOSTINĖ 2021

Liepos 6 d. priešais kultūros centrą atidengta skulptūra, pasakojanti Nevarėnų atsiradimo istoriją (skulptorius Arūnas Bielskis).

Justė BRIGĖ

Telšių rajono Nevarėnų miestelis yra viena iš dešimties 2021-ųjų metų mažųjų Lietuvos kultūros sostinių. Sausio 4 d. mažosios kultūros sostinės vėliavą nevarėniškiams atvežė Seimo narys Valentinas Bukauskas. Kadangi karantinas neleido susirinkti bendruomenei, vėliava buvo įteikta Nevarėnų bendruomenės „Ratas“ pirmininkui, Nevarėnų kultūros centro direktoriui Albinui Šmukštai ir jo pavaduotojai Erikai Žiulpienei.

Gegužės 29 d. įvyko sostinės atidarymo šventė „Kai legendos prabyla“, prasidėjusi nevarėniškių kūrėjų darbų paroda mokykloje. Vėliau šventė persikėlė prie kultūros centro. Renginį vedė Nijolė Narmontaitė. Atidaryme šoko, dainavo ir kitaip nevarėniškius linksmino Nevarėnų kultūros centro saviveiklininkai.

„O liepos 6 dieną apjungėme kelis renginius. Popietę bendruomenės įsirengtoje poilsiauvietėje prasideda VVG sąskrydis, prie kultūros centro atidengiama skulptūra ir, žinoma, įsiliesime į pasaulį apjuosiančią Tautišką giesmę“, – Valstybės dienos paminėjimo renginius pristatė Albinas Šmukšta.

PUOSELĖJAMOS KULTŪROS TRADICIJA

Pažintį su Nevarėnų miesteliu pradedame nuo kultūros centro. Jį drąsiai galime pavadinti miestelio širdimi. Apie centro veiklą byloja ir gausybė padėkų, apdovanojimų.

„Turime dešimt kolektyvų ir pusė jų yra Lietuvos dainų švenčių dalyviai“, – pasidžiaugia kultūros centro direktorius, šio miestelio

kultūrai atidavęs daugiau kaip tris dešimtmečius, nors tiksliau būtų sakyti, kad tuos dešimtmečius jis dega kultūra.

Albinas prisimena pirmuosius darbo kultūroje metus, kai pats ir rūbinę iš lentų susikalė, ir pats dvylikai kolektyvų vadovavo, bet nė karto nesuabejojo savo pasirinkimu. „Tada tik po tris valandas miegojau, – prisipažįsta pašnekovas ir priduria, kad jis nepritaria kultūros darbuotojų skirstymui. – Juk vienas dalykas dirbti su profesionaliais dainininkais, muzikantais, šokėjais, aktorais ir visai kitas reikalas, kai tu turi žmonių grupę, iš kurios, tarsi iš molio, lipdai kolektyvą, galintį ne tik dainuoti, šokti, groti ar vaidinti, bet išdrįstantį užlipti ant scenos ir ten parodyti savo gebėjimus.“

Atnaujintame kultūros centro pastate įrengta erdvi renginių salė. „Kultūros namai pastatyti 1969 metais tuometinio kolūkio pirmininko Viktoro Geco iniciatyva“, – sako kultūros centro direktorius Albinas Šmukšta.

Per privatizacijos vajų kultūros namus pavyko išsaugoti. Dabar atnaujintas kultūros centro pastatas ne tik puošia Nevarėnus, bet ir tapo didelės dalies nevarėniškių pamėgta laisvalaikio vieta.

BENDRUOMENIŠKUMO SVARBA

Miestelio viešųjų erdvių tvarkymas, įvairūs renginiai stiprina kaimo bendruomeniškumą. Viena ryškiausių bendruomeniškumo apraiškų – Lietuvos tūkstantmečiui pastatytas akmeninis tiltas. „Statant tiltą buvo vienas reikalavimas – atvežti nors vieną akmenį iš savo laukų, – daugiau kaip prieš dešimt metų Nevarėnų gyventojus suvienijusią iniciatyvą prisimena

Nevarėnų seniūnas Darius Martinkus: „Mums reikia statyti tiltus, jungiančius žmogų su žmogumi“.

bendruomenės pirmininkas Albinas Šmukšta. – Karučiais, arkliais žmonės vežė akmenis. Patys mūrijo tiltą. Nė vieno cento iš valstybės biudžeto neprašė. Kai pritrūko akmenų, ūkininkai iš savo laukų jų atvežė. Vienas bendruomenės narys pasirūpino tilto poliais. Ir tai, kad Nevarėnai tapo mažąja Lietuvos kultūros sostine yra jų, bendruomenės narių nuopelnas.“

Apie mažąją kultūros sostinę nevarėniškiams ir svečiams primins ir liepos 6 dieną priešais kultūros centrą atidengta skulptūra, kurioje iš Nevarėnų kilęs skulptorius Arūnas Bielskis į metalą perkėlė Nevarėnų atsiradimo legendą.

„Pagal tą legendą sukurtas ir Nevarėnų herbas. Jį turime nuo 2002 metų, tam žingsniui pastūmėjo Telšių rajono savivaldybės darbuotojai, pasakę, kad yra pinigų ir mes galime jų gauti. Sąlyga buvo viena – pinigai turėjo būti panaudoti kažkokiam miestelio istoriniam faktui. Perkratėme viską, ką apie miestelį žino-

jome, nieko ypatingo nesurandame. Ir tada prisiminėme legendą apie Nevarėnų įsikūrimą. Vietovė, kurioje įsikūrę Nevarėnai, kadaise buvo labai pelkėta. Pasakojama, kad tomis vietomis karieta važiuavusios dvi ponios, bet karieta sulūžo, o pasiklydusios ponios šaukusios "Neva rena", kas reiškia nepravažiuojama vieta. Bijodamos, kad neišsikaptys iš pelkių, ponios pasižadėjusios pastatyti bažnyčią. Iš pelkių jos išsigelbėjo ir savo pažadą ištesėjo."

Dabartinė Nevarėnų Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčia pastatyta 1785 metais. Nuo 1814 metais prie jos veikė parapiinė mokykla. Blaivybės įvedimo proga 1885 metais kapinėse pastatyta akmenų mūro koplyčia.

Pasak Albino Šmukštos, nevarėniškiai, prisiminę legendą, užsispyrę turėti savo herbą. Nuvažiavę į rajono savivaldybę išgirdo nelabai linksmą žinią – heraldikos kūrimo procesas labai ilgas ir be trijų metų nieko nebūsią. „Tada sukilo mūsų emocijos. Tuometinis seniūnas susiskambino su Prezidentūra, sužinojo, kada mes galime atvažiuoti su savo herbo eskizais, kuriuos paskubomis nusipiešėme. Sutartą dieną seniūnas, klebonas, eskizus piešęs tautodailininkas ir aš išdardėjome į Vilnių. Komisijos nariai pasižiūrėjo į mūsų eskizus ir pasakė: „Piešinukai gražūs, bet su heraldika jie nieko bendro neturi.“ Tačiau aplinkybės taip susiklostė, kad labai lengvai mums pavyko susikalbėti su heraldikos kūrėju ir po kelių mėnesių mūsų herbas buvo patvirtintas“, – pasakoja Albinas Šmukšta.

Bendruomeniškumas stiprinamas ir renginiais. Ir liepos 6 dieną Nevarėnų bendruomenės „Ratas“ įsikurtoje poilsiavietėje vyko Telšių vietos veiklos grupės, jungiančios Telšių rajono ir Rietavo savivaldybės kaimo bendruomenes, sąskrydis.

„Iš pradžių, kai jungėmės su rietaviškiais, jutosi įtampa – kaip čia tuos pinigus dalysimės, o rietaviškiai gąsdino, kad jie pateiks labai daug projektų. Tačiau žadėto aktyvumo nesulaukėme“, – steigia VVG pirmininkas Vytautas Barsteiga.

O VVG viešųjų ryšių specialistė Kristina Kava-

liauskienė pasidžiaugia, kad beliko paskelbti paskutinį paraiškų rinkimo etapą, nes beveik visi pinigai jau paskirstyti įvairiems projektams. Bendruomenės, įgyvendinančios projektus, kuriems reikalingas prisidėjimas, sulaukia savivaldybės paramos.

NEVARĖNŲ METAMORFOZĖS

„Kuo ypatingi Nevarėnai? Miestelį kerta Burbesio upelis, įrengtas Burbesio tvenkinys, kurio pakraštyje įkurtas skulptūrų parkas „Legenda“. Miestelio centrą puošia akmenų parkas, kultūros centras, seniūnijos pastatas, Nevarėnų pagrindinė mokykla su puikiai sutvarkyta ugdymo ir poilsio teritorija. 2024 metais mokyklai sukaks 210 metų. Nerimdaičiuose yra šv. Apaštalo Baltramiejaus bažnyčia, piliakalnis, Mitkaičiuose – švč. Mergelės Marijos medinė koplyčia, Juozapave – sentikių cerkvė, išlikęs dvaro parkas. Tačiau ypatingos traukos objektų kaip ir neturime, bet užtat turime daug puikių žmonių“, – pasidžiaugia Nevarėnų seniūnas Darius Martinkus.

„Mes apvertėme viską antraip. Senovėje, jei pasiklydęs pasakydavo, kad yra iš Nevarėnų, niekas ne tik nepriimdavo, bet net ir vandens neduodavo. Tada visi nevarėniškiai žinojo, kad geriau nesakyti, jog esi iš Nevarėnų. Dabar apie Nevarėnus visai kitaip galvojama“, – seniūną papildoma bendruomenės pirmininkas, neslėpdamas pasididžiavimo, kad jį su Nevarėnais sieja keli dešimtmečiai.

„Nevarėnai dabar turi gerą aurą, daug kas apie šį miestelį labai gerai atsiliepia“, – pasidalija seniūnas, į šias pareigas atėjęs prieš keturis mėnesius.

„Mūsų seniūnas jau įkrikštytas“, – prisiminęs smagų nuotykį, kai per kultūros sostinės atidarymo šventę nuo estrados stogo pasipylęs vanduo seniūną nuo galvos iki kojų perlėjo, juokauja Albinas Šmukšta.

Išties Nevarėnai Dariui Martinkui nėra svetima žemė. Ne viena gatvė, ne vienas takas mena jo močiutę. Netoliese esančiame Petraičių kaime gimė Dariaus seneliai. „Atsimenu, kaip su tėveliais lankydavomės

Nevarėnų bendruomenė, parengusi Telšių VVG sąskrydį.

pas babą, kuri gyveno miestelio centre šalia Burbesio. Apsilankydavome pas tėvelio brolius, tetas, gyvenančius Nevarėnuose“, – savo artimumą šiam kraštui apibūdina Telšiuose gimęs ir augęs Darius, o einant pro autobusų stotelę prasitaria, kad tais laikais, kai jis vaikas būdamas atvažiuodavo į Nevarėnus, autobusai vienas paskui kitą į stotelę įvažiuodavo. Dabar vos keli maršrutai belikę.

Naujajam Nevarėnų seniūnijos seniūnui Dariui Martinkui darbų netrūksta. Vienus pavadėjo iš ankstesnės seniūnės, kiti darbai lydi naujus sumanymus. „Reikia išvalyti Burbesio tvenkinį. Galvojame ir apie paplūdimio įrengimą. Ir fontaną ketiname tvenkinyje įrengti, – keliaujant po miestelį planais dalijasi seniūnas. – Problemos – kaip ir kitose seniūnijose. Tai kelių būklė, viešųjų erdvių priežiūra, socialinė pagalba vyresnio amžiaus žmonėms ir daugiavaikėms šeimoms. Pagrindinę Nevarėnų gatvę seniai jau reikia remontuoti, bet ji priklauso Telšių regiono keliams, o jie vadovaujasi savo planais. Ir savivaldybės dispozicijon nesutinka tos atkarpos kelio atiduoti.“

Tačiau, pasak seniūno, kai dirbi, gal ir ne taip sparčiai, kaip norėtusi, pasieki rezultatų, ir tarp Žemaitijos kalvų įsikūręs Nevarėnų miestelis, pirmą kartą paminėtas dar XIII amžiuje, kuria savo ateitį. Miestelio buvimas šalia Telšių, turi savų pliusų ir minusų. Miestelyje kuriasi naujaturiai, savo gyvenimą siejantys labiau su Telšiais nei su Nevarėnais, bet užtat miestelyje neužstovi šeiminingus praradusios sodybos ir namai.

„Mums reikia statyti tiltus, jungiančius žmogų su žmogumi, padedančius kurti santykius, grįstus tarpusavio supratimu, pagarba, gebėjimu atjausti kitą žmogų, jį suprasti“, – atsisveikinant pasidalija Nevarėnų seniūnijos seniūnas Darius Martinkus.

Albinas Šmukšta: „Žmonės patys mūrijo tiltą. Nė vieno cento iš valstybės biudžeto neprašė. Ir tai, kad Nevarėnai tapo mažąja Lietuvos kultūros sostine yra jų, bendruomenės narių nuopelnas.“

ATEINA LAIKAS TARTIS, O NE KONKURUOTI

Apie Telšių regiono plėtros tarybos pirmuosius savarankiško gyvenimo mėnesius kalbamės su šios tarybos administracijos direktore Julijana Gnadl.

Gerbiama direktore, Telšių regionas Jums nėra naujas dalykas, Jūsų veikla su juo jau šiek tiek ir anksčiau buvo susijusi?

Regioninis planavimas – ne nauja veiklos sritis. Joje teko padirbėti ir ankstesniais programavimo laikotarpiais, kuriais regioniniai netolygumai ne mažėjo, bet gilėjo.

Kokius Telšių regiono privalumus išvelgiate ir kaip vertinate jų panaudojimą regiono plėtrai?

Telšių regionas išsiskiria savo krašto istorija, kultūros vertybėmis ir protėvių papročiais, patogia geografine padėtimi, unikaliu kraštovaizdžiu. Jį kerta 1-ojo rango automagistralė Vilnius–Klaipėda, geležinkelio linija Vilnius–Šiauliai–Klaipėda. Atstumas nuo Telšių iki Klaipėdos jūrų uosto – 89 km, iki Palangos oro uosto – 88 km. Vaizdingiausios teritorijos paskelbtos Žemaitijos nacionaliniu, Varnių ir Ventos regioniniais parkais. Nepaisant gyventojų skaičiaus mažėjimo, Telšių regione ir jį sudarančiose savivaldybėse demografinė struktūra išlieka gana palanki. Telšių regione vaikų 0–15 metų amžiaus dalis 2020 m. pradžioje buvo viena didžiausių Lietuvoje (16,5 proc.). Regiono demografinės senatvės koeficientas 2020 metų pradžioje išlieka vienas mažiausių Lietuvoje (129), mažesnis buvo tik Vilniaus regione (103) ir Klaipėdos regione (119).

Skaičiuojant vienam Telšių regiono gyventojui, materialinės investicijos 2019 metais buvo 1919 eurų. Pagal šį rodiklį daugiau į ilgalaikį materialųjį turtą investuojama tik didžiosiose apskrityse, kur yra ir didieji miestai: Vilnius, Kaunas, Klaipėda ir Šiauliai. Tačiau tai nėra tvarus procesas, nes daugiausia investuojama Mažeikiuose veikiančiose stambiose įmonėse.

Apskrities darbo rinką labiausiai veikia ir gyventojų užimtumą didina naftos produktų gamybos ir prekybos, pieno perdirbimo, žuvies ir žuvies produktų perdirbimo, gamybos ir prekybos, statybos įmonės. Trijų pirmiausia suminėtų sektorių įmonėse dirba daugiau kaip po 1000 žmonių. Tai leidžia daryti išvadą, kad darbo rinka Telšių apskrityje yra gana priklausoma nuo šių specifinių sektorių ir juose veiklą vykdančių įmonių.

Išskirtinę vietą apskrityje pramonės struktūroje užima AB „ORLEN Lietuva“. Pagrindinės bendrovės veiklos sritys yra naftos produktų gamyba ir prekyba. Ji yra viena žinomiausių ir itin didelę įtaką ne tik regiono, bet ir Lietuvos ekonomikai darančių bendrovių.

Regiono kito paslaugų sektoriaus svarba. 2019 metais regiono paslaugų sektoriaus įmonėse vienas dirbantis sukūrė 15,2 tūkst. euro pridėtinės vertės (gamybos kainomis), 5,6 proc. daugiau nei 2018 m.

Sparčiai gražėja regiono miestų ir kaimų aplinka – atnaujinami visuomeninės paskirties pastatai, gyvenamieji daugiabučiai namai, įrengiamos aikštelės, tvarkomos viešosios erdvės. Regionas darosi patrauklesnis verslui, turistams, gyvenimo kokybė čia sparčiai gerėja, sąlygos verslo plėtrai taip pat.

Nuo šių metų regionų tarybos tapo savarankiškomis, tad kokie pirmieji darbai?

Kovo ir gegužės mėnesiais vyko pirmieji visuotiniai tarybos dalyvių susirinkimai, kolegijos posėdžiai. Juose patvirtintos tarybos lėšų naudojimo, vidaus

kontrolės, darbo apmokėjimo ir kitos tvarkos, 2021 m. tarybos metinis veiklos planas ir vertinimo rodikliai, deleguoti tarybos atstovai į teritorinio bendradarbiavimo programų Lietuvos delegacijas.

Vyko diskusijos su Užimtumo tarnybos Šiaulių klientų aptarnavimo departamento atstovais sprendžiant regionui svarbius klausimus dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių 2021 metams.

Sudaryta Patariamoji kolegijos partnerių grupė, kurioje atstovaujama, profesinių sąjungų organizacijų, bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų interesų grupėms. Verslo organizacijų interesų grupei priklausantių partnerių deleguoti atstovai sudaro 43 procentus visų partneriams atstovaujančių partnerių grupės narių, profesinių sąjungų organizacijų interesų grupei – 14 procentų ir bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų interesų grupei – 43 procentus.

Su kokiais iššūkiais tenka susidurti pirmaisiais tarybos veiklos mėnesiais ir jauno juridinio asmens administracijai?

Taryba veiklą pradėjo įprastine tvarka. Administracija įsikūrė regiono centre Telšiuose pagal su Valstybės turto banku sudarytą patalpų panaudos sutartį. Užtruko naujo juridinio asmens komandos formavimo procesas, prireikė daug laiko, kurio dar ir toliau reikės, administracinėms tvarkoms kurti. Regiono plėtros taryba – naujas juridinis vienetas, tad iš pradžių buvo daug neaiškumų, ypač teisiniuose reikaluose.

Praėjusio laikotarpio tarybos veiklos patirtis – privalumas ar trukdis?

Praėjusio laikotarpio tarybos veikla buvo susijusi su griežčiau reglamentuojama regionine politika. Šis laikotarpis įneša naujovių. Regioninės plėtros įstatymo pakeitimai įpareigoja prisiimti atsakomybę už regioniniu lygiu vykšančius pokyčius. Praeitame laikotarpyje tarp savivaldybių užmegztas bendradarbiavimas stipriai prisidėjo prie bendrų regionui sprendimų priėmimo naujuoju laikotarpiu, ypač kai ateina laikas tartis, o ne konkuruoti.

Kokios pagalbos sulaukiate iš Vidaus reikalų ministerijos ir ar tame santykyje juntama, kad esate savarankiškas juridinis vienetas, o ne ministerijos padalinys?

Vidaus reikalų ministerija, atsižvelgdama į administracijų darbuotojų poreikį, organizuoja darbinis pasitarimus, mokymus planavimo ir kitais klausimais. Su ministerija konsultuojamės ir kilus įvairiems klausimams. Susiorientuoti naujose peripetijose mums padeda ministerijos Regioninės politikos grupės vadovė Rasa Tamulevičiūtė, patarėjos Eglė Šarkauskaitė ir Dorota Levko. Nuotoliniu būdu organizuojamuose susitikimuose sudaromos puikios galimybės padiskutuoti ir tarpusavyje tarp regionų, pasidalinti turima informacija.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Justė Brigė

„Savivaldybių žinioms“ jau 25 metai!

Junkitės ir sekite mus facebook savzinios

„Savivaldybių žinių“ feisbuko paskyra – langas pozityvumui!

KLAIPĖDOS REGIONAS PIRMASIS LIETUVOJE PATVIRTINO SPECIALIZACIJOS STRATEGIJĄ

Rita SAUNORYTĖ NORUTIENĖ

Septynios Klaipėdos regiono savivaldybės susivienijo ir patvirtino Klaipėdos regiono specializacijos strategiją, pagal kurią plėtos regiono ekonomiką iki 2030 metų. Tai pirmoji tokia regiono specializacijos strategija Lietuvoje, kuri nustato, kuriomis kryptimis ir pagal kokius prioritetus bus skatinamos investicijos šių savivaldybių teritorijose.

REGIONO AUGIMO PLANAS

Strategija apibrėžia prioritetines verslo, mokslo ir švietimo plėtros, talentų pritraukimo ir savivaldybių investicijų kryptis regione. „Didžiausias regioninės specializacijos privalumas – tikslingas investavimas. Kai regiono savivaldybės, verslas, mokslo institucijos susitaria ir įsivardija aiškius prioritetus, viešieji resursai sukoncentruojami į didžiausią potencialą turinčias plėtros kryptis ir tai leidžia pasiekti geresnių rezultatų visiems“, – sako Šarūnas Vaitkus, strategijos rengimą koordinuojančios asociacijos „Klaipėdos regionas“ prezidentas ir Palangos miesto meras.

Klaipėdos regiono specializacijos strategija apjungia septynias savivaldybes: Klaipėdos ir Palangos miestus, Klaipėdos, Kretingos, Skuodo bei Šilutės rajonus ir Neringą, kurios inicijavo ir pradėjo diskusijas dėl bendros krypties nustatymo. Specializacijos strategijos rengimas nuo pirmųjų diskusijų užtruko beveik ketverius metus. Į jį įsitraukė daugiau nei 330 skirtingų partnerių iš verslo, mokslo, švietimo institucijų, įvairių asocijuotų struktūrų. „Nuo šiol tai bus svarbiausias plėtros dokumentas, apibrėžiantis regiono ekonominės ateities viziją, jos įgyvendinimo prioritetines kryptis ir iš jų kylančias konkrečias priemones šiems tikslams pasiekti“, – pastebi Š. Vaitkus.

JŪROS POTENCIALAS, BIOEKONOMIKA IR DARNUS TURIZMAS

Regiono partneriai susitarė dėl penkių pagrindinių specializacijos krypčių. Pirmoji – jūrinės ekonomikos stiprinimas. Klaipėdos regionas sieks tapti investicijoms patraukliu jūrinės ekonomikos lyderiu Pietryčių Baltijos jūros regione. Bus skatinamos mėlynosios energetikos, akvakultūros ir jūrinių biotechnologijų, žaliojo jūrinio transporto inovacijos ir kitos jūrinės ekonomikos veiklos, kurios būdingos šiam regionui.

Antroji patvirtinta specializacijos kryptis – bioekonomika, kuri apima visus sektorius, kuriuose naudojami biologiniai ištekliai. Tai ir žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė,

Klaipėdos regiono savivaldybių vadovai: „Tarkimės ir susitarsim“.

maisto, plaušienos ir popieriaus gamyba, chemijos, biotechnologijų ir energetikos pramonės šakos, taip pat transporto, prekybos, maitinimo ir kiti susiję sektoriai bei šios srities mokslas.

Siekiama tapti bioekonomikos regionu ir per dešimtmetį išsiveržti į lyderių gretas tiek nacionaliniu, tiek visos Baltijos jūros regiono lygiu. Tai bus daroma per šios srities mokslinių tyrimų, inovacijų ir verslų skatinimą, žiedinės ekonomikos kūrimą, sektorių bendradarbiavimą, atsinaujinančių išteklių naudojimą.

Trečioji kryptis, neatsiejama nuo regiono specifikos, darnus jūrinis ir pakrančių turizmas. Pasak Š. Vaitkaus, svarbu efektyviai valdyti visą regioną kaip vieną turistinę vietovę ir glaudžiai bendradarbiauti, kad visame regione būtų sukurta patraukli infrastruktūra ir tai būtų daroma pagal darnios plėtros principus.

Vakarų Lietuvos savivaldybės iškėlė sau tikslą turizmą skatinti visose septyniose savivaldybėse tolygiai, ne tik populiariausiose Palangoje, Neringoje ir Klaipėdoje. Bet ir Kretingoje, Skuode ir Šilutėje. Taip pat tolygiai ir kryptingai plėtoti verslo investicijas ir paslaugas.

Patvirtintos ir dvi bendros specializacijos kryptys, kurios būtų plėtojamos pirmųjų trijų specializacijos krypčių ribose ir sustiprintų jų pasiekimus – tai pažangios pramonės ir paslaugų ekonomikos plėtra. „Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, neišvengiamai vyksta ketvirtoji pramonės revoliucija. Vis dėlto mes norime dar sparčiau skatinti pramonės skaitmenizaciją, didesnę pridėtinę vertę kuriančių pažangių įmonių steigimąsi ir plėtrą. Pramonės vystymuisi svarbu turėti ir patogią gyvenimo infrastruktūrą talentams, kokybiškas ir prieina-

mas viešąsias paslaugas. Visa tai neatsiejama ir nuo paslaugų sektoriaus plėtros, kuris taip pat aktualus ir turistams“, – apie planuojamas veiklas pasakojo Š. Vaitkus.

PIRMOJI LIETUVOJE

Pasak Eglės Stonkės, asociacijos „Klaipėdos regionas“ vykdančiosios direktorės, Lietuvos regionai dar tik žengia pirmuosius tokių specializacijų kūrimo žingsnius. Tuo tarpu Europos Sąjungos šalių regionai įgyvendina jau antrąjį ar net trečiąjį specializacijos strategijų etapą – specializacijas peržiūri, grynina, adaptuoja ir plėtoja jau daugiau nei 10–15 metų.

Patvirtinta Klaipėdos regiono specializacijos strategija – pirmoji ir kol kas vienintelė tokia Lietuvoje. Ji parengta ir priimta savarankiškai, įsiklausant į paties regiono poreikius ir stiprybes. Dėlioiant regiono planus atsižvelgta ir į visos šalies raidą apibrėžiančius dokumentus, kurie taip pat skatina regionų specializacijų kūrimą ir partnerystę.

„Svarbu, kad specializacijos strategijos įgyvendinime dalyvautų visi regiono partneriai ir suinteresuotos grupės. Nuo pat pradžių į procesą įsitraukė regiono verslo, mokslo ir švietimo, viešojo sektoriaus bei bendruomenių atstovai, kartu generavo idėjas ir formavo regiono plėtros viziją. Tikimės, kad visi šie partneriai ir toliau aktyviai dalyvaus strategiją įgyvendinant“, – sako asociacijos vadovė.

Pagal patvirtintą strategiją šiuo metu rengiamas artimiausių trejų metų veiksmų planas, kurį planuojama patvirtinti rudenį. Plačiau su Vakarų Lietuvos specializacijos strategija susipažinti galima asociacijos „Klaipėdos regionas“ svetainėje: <https://klaipedaregion.lt/specializacija/>

BENDRADARBIAVIMO SUTARTIS, VEIKIANTI 700 METŲ

Liepos 11 d. Alytaus rajono Punios seniūnijos Raižių kaime vyko Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metų renginys „Raižiai – Lietuvos totorių sostinė“. Apie Raižių kaimo istoriją, totorių gyvenimą pasakojo Raižių musulmonų religinės bendruomenės pirmininkas, 2021 m. Alytaus rajono garbės pilietis Ipolitas Makulavičius.

Raižių mečetėje buvo pristatoma Kęstutis Zenono Šafranavičiaus knyga „Lietuvos totoriai“, veikė fotografijų paroda „Lietuvos totoriai iki 2021 m.“.

Šventės dalyvius sveikino Alytaus rajono savivaldybės vadovai ir Seimo nariai, svečiai, totorių ansamblis „Efsane“, muzikos kapela „Punelė“, vyko Dainavos šalies muzikos festivalio Vilniaus pučiamųjų kvinteto „Brasspalvos“ ir ansamblio „Jonis“ koncertas. Aikštėje vyko amatininkų ir tautodailininkų mugė.

Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metų minėjimo renginį organizavo Alytaus rajono savivaldybė, savivaldybės kultūros centras, Raižių musulmonų religinė bendruomenė.

Pirmieji lietuvių kontaktai su totoriais siekia dar XIII a. pabaigą ir XIV a. pradžią. 1319–1320 m. didysis kunigaikštis Gediminas sudarė

sutartį su totoriais. Būtent dėl šios sutarties šiemet minime lietuvių ir totorių pirmųjų kontaktų 700 metų sukaktį. Vis dėlto totorių migracijos į LDK pradžią siejama su Vytauto Didžiojo valdymu – 1397-ieji laikomi oficialia totorių atvykimo į Lietuvą data.

2019 m. spalio 10 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė nutarimą „Dėl 2021 metų paskelbimo Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metais“. Nutarimas priimtas, siekiant pažymėti, kad:

1. 2021 m. sukanka 700 metų nuo tada, kai didysis kunigaikštis Gediminas pakvietė kaip sąjungininkus (arba pasamdė) totorių karių į pagalbą kovoje prieš kryžiuočius;
2. totoriai paliko pėdsaką Lietuvos istorijoje, dalyvavo visuose karuose ir sukilimuose, kovodami už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę;
3. Lietuvos totorių bendruomenė reikšmingai prisidėjo prie Lietuvos valstybingumo atkūrimo, istorijos ir kultūros, ši bendruomenė savo gyvenimą susiejo su Lietuva ir yra jos istorijos dalis; ir siekiant paskatinti Lietuvos visuomenę domėtis valstybės praeitimi, jos istorija ir kultūra.

Paminklas LDK kunigaikščiui Vytautui Didžiajam ir 600-osioms Žalgirio mūšio metinėms paminėti Raižiuose atidengtas 2010 m.

Dauguose, minint Valstybės dieną, Alytaus rajono meras Algirdas Vrubliauskas paskelbė šių metų Alytaus rajono garbės pilietį – Alytaus apskrities totorių bendruomenės pirmininką, Raižių seniūną Ipolitą Makulavičių.

Socialinių mokslų daktaras, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Adas Jakubauskas su bendraautoriais yra parengęs ir išleidęs enciklopedinį žinyną „Lietuvos totoriai istorijoje ir kultūroje“.

Raižių mečetėje Kęstutis Zenonas Šafranavičius pristatė naują knygą „Lietuvos totoriai“.

Seimo nariai Andrius Kupčinskas ir Dalia Asanavičiūtė džiaugėsi, kad knygoje rado Dalios močiutės, buvusios aktyvios totorių bendruomenės narės, nuotrauką ir aprašą.

Šiuo metu Lietuvos Respublikoje gyvena apie 2500 totorių. Šiandien dauguma Lietuvos totorių telkiasi Alytaus, Kauno ir Vilniaus apskrityse.

VIRTUALI PARODA

Šiais metais taip pat minime ir Archyvų metus. Šią progą Lietuvos valstybės istorijos archyvo darbuotojai bendradarbiaujant su Lietuvos centriniu valstybės archyvu ir Lietuvos ypatinguoju archyvu parengė virtualią parodą „Lietuvos totoriai archyvų dokumentuose“.

Parodoje pristatomi dokumentai, atspindintys Lietuvos totorių istoriją nuo XVI a. antrosios pusės iki šių dienų. Lietuvos teritorijoje iki šių dienų išliko vos keli kaimai, kuriuose gyvena totorių bendruomenės. Jos įsikūrusios Raižių, Nemėžio, Keturiasdešimtės Totorių kaimuose, taip pat Vilniuje, Alytuje ir Kaune. Maža etninė grupė, šiuo metu sudaranti tik 0,1 proc. visų Lietuvos gyventojų, nors ir praradusi savo gimtąją kalbą dar XVI–XVII a., sugebėjo išsaugoti savo papročius, religiją, kultūrą, išlaikę kulinarinę tradiciją. Garsiausias jų patiekalas Lietuvoje ir užsienyje – sluoksniuotas pyragas su aguonų įdaru „Šimtalapis“. Taip pat plačiai žinomi lietuviški

totorių koldūnai su avienu ir jautiena, moliūgų pyragas su mėsa (anksčiau tradiciškai vartota žąsis), apeiginiai apvalūs paplotėliai – jama, iš saldumynų – chalva.

Virtualioje parodoje pristatomi dokumentai, atspindintys Lietuvos totorių istoriją, surašyti rusėnų, lenkų, rusų, prancūzų, arabų ir lietuvių kalbomis. Jie liudija, kad ši bendruomenė savo gyvenimą glaudžiai susiejo su Lietuva ir yra nedaloma mūsų valstybės istorijos dalis.

GEROS NAUJIENOS

Dauguose minint Valstybės dieną paskelbtas šių metų Alytaus rajono garbės pilietis – Alytaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkas, Raižių musulmonų religinės bendruomenės pirmininkas, Punios seniūnijos Raižių seniūnaitis Ipolitas Makulavičius. Alytaus rajono garbės piliečio vardą I. Makulavičiui suteikė savivaldybės taryba už rajono vardo garsinimą, puoselėjant lietuvių ir totorių bendrumą, istorijos ir kultūros, tautinio identiteto saugojimą. Meras Algirdas Vrubliauskas ir Ipolitas Makulavičius pasirašė rajono garbės piliečių knygoje, meras įteikė garbės piliečiui regalijas ir liudijimą. I. Makulavičius tapo 15-uoju Alytaus rajono garbės piliečiu.

„Tai ne vien mano, bet mūsų visų darbas, garsinant kaimą, seniūniją, rajoną, valstybę. Esu labai dėkingas tiems, kas remia ir palaiko mūsų darbus, pastangas, mūsų gyvenimą. Jis – ne rožėmis klotas, visko buvo – ir sunkumų. Ačiū tiems, kurie dirbo, dirba ir dirbs“, – ant scenos kalbėjo I. Makulavičius. Jis dėkojo totorių senoliams dėl mečėtės Raižiuose išsaugojimo, kad, nepabūgę trėmimų į Sibirą, jie išsaugojo savo dvasią, tautiškumą, o jaunoji karta galėjo toliau puoselėti totorių kultūrą ir tradicijas. Su apdovanojimu garbės pilietį I. Makulavičių sveikino gausus būrys šventės dalyvių. Kultūros centro jaunieji atlikėjai jam dovanojo muzikinį sveikinimą – dainą „Mano Lietuva“.

Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) ir Tautiškos giesmės dienos proga Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda už nuopelnus Lietuvai, už jos vardo garsinimą pasaulyje Lietuvos valstybės ordinais ir medaliais apdovanojo mūsų šalies nusipelnčius asmenis. Ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžiumi apdovanota ir Vilniaus rajono Centrinės bibliotekos filialo vyriausioji bibliotekininkė, Keturiasdešimt Totorių kaimo totorių bendruomenės pirmininkė – Fatima Buinovska.

Šventės dalyvių sveikino totorių ansamblis „Efsane“.

Prienų rajono savivaldybės direktorė Jūratė Zailskienė domėjosi šventuoju raštu Koranu.

Apie totorių gyvenimą ir maldas pasakojo Raižių musulmonų religinės bendruomenės pirmininkas Ipolitas Makulavičius.

Parengė Romas Gurklys.

RIMANTĖ ŠALAŠEVIČIŪTĖ: ŽEMAIČIŲ IDENTITETO ŽENKLAI LIETUVOJE TURI GARBINGĄ ISTORIJĄ IR DIDŽIULĘ PRASMĘ

Apie Žemaitijos ir žemaičių ypatumus kalbamės su Seimo laikinosios Žemaičių grupės pirmininkė Rimante Šalaševičiute.

Gerbiama p. Rimante, birželio 11 dieną laikinoji Žemaičių grupė surengė susitikimą su Žemaitijos savivaldybių merais. Rengiant šį susitikimą, kokius tikslus puoselėjo grupės nariai ir kokio palaikymo sulaukėte iš Žemaitijos merų?

Po itin reikšmingai visoje Lietuvoje nuskambėjusių Žemaitijos vardo paminėjimo istoriniuose šaltiniuose 800 metų proga Seimo paskelbtų Žemaitijos metų renginių, kuriuos vainikavo tarptautinis „Žemaičių kongresas 2020“, Seime susibūrusi laikinoji Žemaičių grupė toliau tęsia veiklą, propagodama žemaičių kultūrą, istoriją, tautinį identitetą. Be abejo, pagrindinė tema – žemaičių kalbos statuso įforminimas, kalbos gyvasties puoselėjimas, įtraukimas į visuomeninį gyvenimą, žemaičių kalbos ir tradicijų perdavimas jaunajai kartai. Tarp mūsų šių metų darbų buvo numatyta surengti mišrų grupės narių ir Žemaitijos regiono savivaldybių merų pasitarimą. Džiugu, kad į kvietimą atsiliepta gana gausiai: bendrame posėdyje, be Seimo narių žemaičių, dalyvavo Klaipėdos, Šilutės, Skuodo, Telšių, Plungės, Rietavo, Akmenės, Šilalės, Raseinių, Jurbarko, Šiaulių rajonų savivaldybių merai.

Vienas iš renginio tikslų buvo žemaičių kalbos statuso įforminimas. Kuo svarbus šis statusas?

Kalba yra pati svarbiausia tautinio identiteto išraiška. Reikia tik pasidžiaugti, kad šiandien žemaičių kalba yra gyva, skamba ne tik pačių seniausiųjų, bet ir jaunų žmonių lūpose. Žemaičių kalba yra oficialiai įregistruota pasaulio kalbų registre kaip savarankiška, gyva kalba šalia kitų baltų kalbų – lietuvių, latvių ir latgalių. Paskutiniu metu imamas rimtų žingsnių, veiksmų, kad ta kalba būtų išsaugota, įteisinta Lietuvoje ir įgautų naują postūmį, atsistotų į kiekvienai kalbai prideramą vietą – taip kaip mūsų kaimyninėje Latvijoje šalia valstybinės latvių kalbos gyvuoja latgalių kalba ar Lenkijoje šalia lenkų kalbos – kašubų kalba. Žemaitijos merai mūsų pasitarime labai entuziastingai pritarė, kad žemaičių kalbos grąžinimas į viešąjį gyvenimą, ypač į švietimo sistemą, yra ypatingai svarbus ir sveikintinas.

Žemaičių tapatybės, identiteto ženklai Lietuvoje turi garbingą istoriją ir didžiulę prasmę.

Bet žemaičių kalba nėra vienalytė, net tarp Plungės ir Telšių šnekų yra šio-kių tokių skirtumų. Ką jau bekalbėti apie donininkus ir dūnininkus. Na, profesorius Juozas Pabrėža yra nu Skouda. Tad ar neatsiras kitų žemaičių tarmių, kad ir varniškių, kuriai Jūs atstovaujate, diskriminacijos apraiškų, įteisinant žemaičių kalbos statusą?

Kiekviena kalba turi daugiau ar mažiau nuo tos kalbos besiskiriančių tarmių. Kaip aukštaičiai, taip ir žemaičiai turi tris pagrindines tarmes, kurios dar turi patarines ir daugybę smulkesnių šnekų. Taip jau susiklostė, kad šiandien gyvai skamba dounininkų ir dūnininkų tarmės, kad kalbančių ir rašančių dounininkų tarme yra daugiau. Bet čia jokios priešpriešos nėra ir būti negali. Pagal profesorių A. Girdenio ir J. Pabrėžos sunormintą žemaičių kalbos rašybą žemaičiai iš esmės rašo taip, kaip kalba patys ar tų vietų žmonės. Taigi visiems vietos po saule savo saviraiškai tikrai užteks. Aš pati didžiuojuosi, mokėdama savo gimtąją varniškių tarmę, vis dažniau ja kalbu ir stengiuosi propaguoti.

Be žemaičių kalbos statuso įtvirtinimo, kokių kitų tikslų siekia Žemaičių grupė?

Laikinosios Žemaičių grupės pagrindinis tikslas – įgyvendinti sudė-

tingais 2020 m. įvykusio Žemaičių Kongreso priimtus sprendimus. Itin glaudžiai bendradarbiaujame su Lietuvos Žemaičių kultūros draugija, jos prezidiumo nariai – prof. Juozas Pabrėža, prof. Algirdas Žebrauskas, Edmundas Žalpytis pasisakė ne tik Laikinosios Žemaičių grupės, bet ir Seimo Kultūros komiteto posėdžiuose. LR Seimo Kultūros komitete aš, kaip LR Seimo laikinosios Žemaičių pirmininkė, prištaciau minėtos grupės neseniai priimtą sprendimą, kurį lėmė pernai įvykusio Žemaičių kongreso rezoliucija. Paraginau Kultūros komiteto narius pritarti siūlymui kreiptis į Vyriausybę, kad būtų sudaryta Darbo grupė išskeltoms problemoms išanalizuoti ir suformuoti poziciją.

Lietuvos Respublikos Seimas nutarė 2026-uosius paskelbti Žemaičių vyskupo Motiejaus Kazimiero Valančiaus metais. Džiaugiuosi, kad mano inicijuotą projektą pasirašė visi Seimo žemaičiai, o 2026 metų vasario 28 dieną bus minimos šios iškilios, reikšmingos ir dabarties, ir ateities kartoms asmenybės 225-osios gimimo metinės. Seimo nutarime siūloma Vyriausybei iki 2024 m. spalio 1 d. parengti ir patvirtinti Žemaičių vyskupo Motiejaus Kazimiero Valančiaus metų programą, o 2025 metų ir 2026 metų valstybės biudžetuose numatyti lėšų Vyriausybės patvirtintai Žemaičių vyskupo Motiejaus Kazimiero Valančiaus metų programai įgyvendinti.

Ankstesnės Seimo kadencijos laikinoji Žemaičių grupė, kurios atkūrimo iniciatorė Jūs ir buvote, didelį dėmesį skyrė garbiam Žemaitijos jubiliejui, tapusiu daugelio veiklų ašimi. Galbūt, bendradarbiaujant su savivaldybių merais, pavyks tas veiklas pritaikyti dabartiniam laikmečiui?

Ruošiantis jūsų minimam jubiliejui, dalyvaujant renginiuose, išryškėjo

ateities veiklos gairės. Apie tai buvo kalbama ir bendrame pasitarime. Išgirdome daug įdomių idėjų ir sumanymų, kaip antai: Žemaitijos regiono savivaldybių merų forumas, žemaičių kalbos vartojimas žemaitiškųjų savivaldybių tarybų posėdžiuose, žemaičių kalbos būreliai mokyklose, įvairūs kultūriniai renginiai žemaičių kalba, žemaitiški vietovardžių užrašai-informacinės lentos, geriausios metų žemaitiškos dainos/knygos konkursas. Didelio palaikymo sulaukė mintis atgaivinti leidinį „Žemaičių žemė“ (štai Rietavo savivaldybės meras Antanas Černeckis pasiūlė galbūt jį leisti socialiniuose tinkluose, virtualioje erdvėje), Telšių rajono savivaldybės meras Kęstutis Gusarovas paragino kolegas paieškoti galimybių pačioms savivaldybėms prisidėti ne tik prie minėto leidinio atkūrimo, bet ir galbūt paremti Žemaitijos TV arba įsteigti alternatyvią TV. Štai tokie ir dar daugiau pasiūlymų, kaip puoselėti žemaičių kalbą, įforminti jos statusą, kuo plačiau įtraukti žemaičių kalbos vartojimą į visuomeninį, kultūrinį, švietimo regiono gyvenimą, kaip sergėti žemaičių tradicijas, jas perduodant jaunajai kartai, mano nuomone, yra realūs ir tik nuo savivaldybių iniciatyvumo ir kūrybiškumo priklausys, koku mastu bus įgyvendintos.

„Savivaldybių žinių“ numeryje skelbiama informacija apie Telšių regiono savivaldybes, pateikiami ir merų lūkesčiai. Jie laukia ir žemiškesnės Žemaičių grupės veiklos, kuri padėtų pritraukti investicijų, skatintų verslo plėtrą. Tų lūkesčių pildymas misija įmanoma? Galbūt ta linkme taip pat dirbama?

Bendrame Seimo laikinosios Žemaičių grupės narių ir Žemaitijos regiono merų pasitarime iš klausėme Seimo laikinosios Šiaulių krašto bičiulių grupės pirmininko Stasio Tumėno mintis. Kolega dalijosi patirtimi, kaip Seimo nariai gali užsiimti, anot Jūsų, „žemiškesne“ veikla. Žinoma, būtinas noras bendradarbiauti ir iniciatyvumas iš abiejų pusių. Labai palankiai buvo sutikta ir kita idėja, išsakyta Akmenės rajono savivaldybės mero Vitalijaus Mitrofanovo ir Edmundo Žalpio, Žemaičių kultūros draugijos prezidiumo nario, kad būtų labai naudinga susiburti Žemaitijos regiono savivaldybių merams į bendrą forumą, kur būtų galima keistis gerąja patirtimi, dalytis idėjomis, susiburti bendriems projektams. Merams pasiūlyta jų patarėjų pareigybės papildyti dar viena funkcija – koordinuoti Žemaitijos klausimus. Seimo nariai prašė, kad savivaldybių atstovai pasidalintų informacija apie jų teritorijose

vykstančius žemaitiškus renginius, kad juose būtų galima apsilankyti, propaguoti žemaičių kultūrą, etninę savimone. Taigi gera pradžia, mano manymu, jau yra.

Kokios praėjusios kadencijos patirtys padeda suburti Seimo narius žemaičius bent dalį laiko skirti Žemaitijai?

Praėjusią kadenciją turėjome tikrai intensyvių laikotarpį, tad įgijome daug organizacinės, komunikacinės, bendradarbiavimo patirties, išsiginome savo ir Žemaičių krašto žmonių lūkesčius. Kaip jau minėjau, Žemaitijos vardo paminėjimo istoriniuose šaltiniuose 800 metų proga Seimo paskelbtų Žemaitijos metų renginių, kuriuos vainikavo tarptautinis „Žemaičių kongresas 2020“ ir įspūdinga šventė, skirta Žemaitijai, maratonas atskleidė, jog žemaičiai nori bendrauti ir nori daryti tai savo gimtąja – žemaičių – kalba. Buvo ypač gera pamatyti, kad Žemaitijos regiono jaunimas ne tik savo kasdieninėje kalbos vartosenoje žemaičiuoja, bet netgi ir į susirašinėjamą virtualiojoje erdvėje vis drąsiau įsileidžia žemaičių kalbą. Tokie dalykai, tokios patirtys įkvepia tolesniems darbams, užkrečia ir kolegas, Seimo narius.

Tikėkimės, kad pandemija atslūgsta, bent jau išmokstame gyventi jos sąlygomis, tad kokie šių metų Žemaičių grupės veiklos planai?

Esu įsitikinusi, kad bendras Seimo laikinosios Žemaičių grupės ir Žemaitijos merų darbas bus naudingas Žemaitijai ir žemaičiams. Nutarta, kad tokiu formatu bendri Seimo narių grupės ir Žemaitijos regiono savivaldybių merų pasitarimai bus rengiami kartą per ketvirtį.

Sulaukėme pritarimo ir viliamės, kad pandeminei situacijai susiklosčius palankiai, jau rugsėjį visus pakviesime į kontaktinį susitikimą su visų šalyje veikiančių žemaičių skyriais. Dabar jų turime 28. Noriu pabrėžti, kad žemaičių skyriai aktyvūs ne tik Žemaitijos regione, bet turime gausių, labai aktyvių skyrių ir kituose Lietuvos regionuose, kaip antai, aktyvūs arba gausūs žemaičių skyriai veikia Kaune, Vilniuje, Pasvalyje ir kitur. Turime realių sumanymų dar platesnei veiklai – rengiamės bendrai veiklai burti užsienyje gyvenančius žemaičius.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Justė Brigė

APTARĖ REGIONINĖS POLITIKOS IŠŠŪKIUS

Liepos 2 d. vidaus reikalų viceministras Arnoldas Abramavičius (nuotr. centre) susitiko su Telšių regiono plėtros tarybos Kolegijos pirmininku Rietavo savivaldybės meru Antanu Černeckiu ir Plungės, Telšių, Mažeikių r. savivaldybių merais bei aptarė 2014–2020 metų projektus finansuojamus iš Europos Sąjungos lėšų bei naują finansinę perspektyvą.

„Tikiuosi, kad įkurtos Regionų tarybos, taps tikraisiais regionų šeiminkais, ir visi kartu sieksite geriausio sprendimo ne tik savo vienai savivaldybei, bet ir visam regionui. Tai ypač aktualu artėjant naujai finansinei perspektyvai, kai bus skiriamos lėšos projektų įgyvendinimui ir būtina juos kuo efektyviau panaudoti. Nes bendradarbiaudami ir vykdydami bendrus projektus, manau galėsime pasiekti daugiau“, – kalbėjo vidaus reikalų viceministras Arnoldas Abramavičius. Jis pabrėžė, kad regioninė politika palaiko darbo vietų kūrimą, konkurencingumą, ekonomikos augimą, aukštesnę gyvenimo kokybę ir tvaryą plėtrą.

Planuojama, kad naujoje finansinėje perspektyvoje lėšos bus nukreiptos į Regionų centrų pramoninių, komercinių teritorijų išvystymo netolygumų pašalinimą ir viešųjų patalpų pritaikymą ekonominei veiklai, kai šiomis patalpomis ir jose esančia įranga pakaitomis arba kartu galės naudotis mažos įmonės, viešojo sektoriaus organizacijos, bendruomenės, Nevyriausybinių organizacijos, gyventojai. Taip pat planuojama mažos apimties infrastruktūrą, kuria siekiama pritaikyti miestų erdves

kūrybinės vietokūros iniciatyvoms. Dar vienas svarbus aspektas – tai viešųjų paslaugų subalansavimas regioniniuose centruose, suderinant teikiamų viešųjų paslaugų pasiūlą ir šių centrų aplinkinių teritorijų (funkcinių zonų) gyventojų poreikius.